

नेपालमा वस्तुको प्रत्यक्ष बिक्री सम्बन्धी व्यवस्था:

वस्तुको प्रत्यक्ष बिक्री वा वितरण सम्बन्धी व्यवसायलाई नियमन गरी भरपर्दो, पारदर्शी एवं प्रतिस्पर्धात्मक बनाई सर्वसाधारण उपभोक्ताको हकहित संरक्षण गर्ने उद्देश्यले नेपालमा वस्तुको प्रत्यक्ष बिक्री (व्यवस्थापन तथा नियमन गर्ने) ऐन, २०७४ जारी भएको छ । २०७४ कार्तिक १ गते जारी उक्त ऐन जारी भएको ९० दिन अर्थात् २०७४ माघ २ गतेबाट लागू भएको र वस्तुको प्रत्यक्ष बिक्री (व्यवस्थापन तथा नियमन गर्ने) नियमावली, २०७६ मिति २०७६ फागुन १२ गते जारी भई कार्यान्वयनमा आएको छ । यसै गरी उद्योग, वाणिज्य तथा आपूर्ति मन्त्रालयको २०७८ माघ १२ गतेको निर्णयले वस्तुको प्रत्यक्ष बिक्री सम्बन्धी निर्देशिका, २०७८ स्वीकृत भई कार्यान्वयनमा आएको छ । उक्त ऐन, नियमावली तथा निर्देशिकाले वस्तुको प्रत्यक्ष बिक्री गर्ने उद्देश्य भएका कम्पनीहरूले तत्सम्बन्धी व्यापार/व्यवसाय गर्न वाणिज्य, आपूर्ति तथा उपभोक्ता संरक्षण विभागबाट इजाजत लिनुपर्ने व्यवस्था गरेको छ । विभागबाट यस अनुसार इजाजत प्रदान गर्दा चिकित्सकको सिफारिसमा मात्र बिक्री गरिने औषधी, मदिरा तथा सुर्तीजन्य वस्तु लगायतका उपभोक्ताको स्वास्थ्यमा प्रतिकूल असर पार्ने खालका वस्तु, तन्त्रमन्त्र लगायतका काल्पनिक वा यस्तै अप्रमाणिक अलौकिक भनिएका वस्तु, ट्रेडमार्क दर्ता नभएका वस्तु तथा प्रचलित कानूनले बन्देज लगाएका वा नेपाल सरकारले नेपाल राजपत्रमा सूचना प्रकाशित गरी निकासी, पैठारी तथा प्रत्यक्ष बिक्री वा वितरण गर्न बन्देज लगाएका अन्य वस्तुले प्रत्यक्ष बिक्रीको लागि इजाजत पाउन सक्ने छैनन् ।

जर्मनीमा सन् १८८३ देखि नै प्रचलनमा रहेको र तत्पश्चात अन्य मुलुकहरूमा समेत प्रचलित हुँदैआएको प्रत्यक्ष विक्री सम्बन्धी बजारीकरणको यस मोडल नेपालको सन्दर्भमा नयाँ अभ्यास हो । वस्तु विक्री सम्बन्धी यस मोडलमा अन्तिम उपभोक्तासम्म वस्तु पुग्दा उत्पादक/वितरक र विक्रेता गरी वस्तु वितरण कार्यमा २ वटा भन्दा बढी तह संलग्न रहन सक्दैनन् । यसका अतिरिक्त वस्तुको प्रत्यक्ष बिक्री सम्बन्धी(व्यवस्थापन तथा नियमन गर्ने)ऐन, २०७४ को दफा ११ ले पिरामिडयुक्त ढाँचा वा नेटवर्किङ्ग मोडलको व्यापारिक कारोवारलाई पूर्णतः निषेध गरेको छ । सो अनुसार पिरामिडमा आधारित व्यवसाय भन्नाले देहायको कुनै कार्यसँग सम्बन्धित व्यवसाय बुझाउदछः-

१. वस्तु खरिद गर्नुपूर्व अनिवार्य रूपमा कुनै किसिमको सदस्यता लिनुपर्ने अवस्था भएको सञ्चालयुक्त कार्य,
२. एक वस्तु खरिद गर्दा अन्य वस्तुसमेत एकमुष्ट प्याकेजमा खरिद गर्नुपर्ने सञ्चालयुक्त कार्य,
३. वस्तु खरिद गर्ने व्यक्तिले आफू मातहत अर्को प्रत्यक्ष बिक्रेता वा वितरक बनाउन नसकेको अवस्थामा आफूले भुक्तानी गरेको रकम वा लाभ बराबरको वस्तु प्राप्त गर्न नसक्ने स्थितिको सञ्चालयुक्त कार्य,
४. वस्तुको कारोवार नगरी केवल प्रत्यक्ष बिक्रेता वा वितरक बनाई शुल्क मात्र लिने गरी गरिने सञ्चालयुक्त कार्य,
५. कम्पनीले वस्तु बिक्री गर्ने प्रयोजनको लागि व्यवसायिक दृष्टिले अनुचित र असम्भव देखिने आकर्षक उपहार दिई वा कमिशनको प्रलोभन देखाई सदस्य बनाउन वा महङ्गो वस्तु खरिद गर्न लगाउने सञ्चालयुक्त कार्य,
६. वस्तुको खुद्रा बिक्रीलाई निरूत्साहित गर्ने व्यापारिक कार्ययोजना भएको सञ्चालयुक्त कार्य, वा
७. कुनै वस्तुलाई अप्रत्याशित लाभ हुने वा चिकित्सा विज्ञानबाट निको नहुने भनी प्रमाणित भएको रोग निको हुने अलौकिक वस्तु हो भनी विश्वासमा पारी बिक्री वा वितरण गर्ने सञ्चालयुक्त कार्य ।

उपभोक्तालाई घनिभुत र प्रत्यक्ष पैरवी एवं प्रदर्शन गर्नुपर्ने आवश्यकता रहेका विशिष्ट गुणयुक्त उच्च मुल्यका (Low volume High value) वस्तुहरू प्रत्यक्ष बिक्री सम्बन्धी बजारीकरण मोडलमा ग्राह्य मानिन्छन् ।

नेपालमा वस्तुको प्रत्यक्ष बिक्री गर्ने कम्पनीहरूलाई आर्थिक वर्ष २०७६/०७७ को अन्त्यबाट कारोवार गर्न इजाजत प्रदान गर्न शुरु गरिएको हो । उक्त आ.व. मा ७ वटा कम्पनीहरूले कारोवार गर्न इजाजत प्राप्त गरेकोमा चा.लु.आ.व. २०७७/०७८ को दोस्रो चौमासिक अवधिमा थप ४ वटा कम्पनीले त्यस्तो इजाजत प्राप्त गरी यस अवधिसम्म वस्तुको प्रत्यक्ष बिक्री कारोवार गर्न इजाजत पाउने कम्पनीको संख्या देहाय अनुसार ११ पुगेको छ ।

वस्तुको प्रत्यक्ष बिक्री गर्न इजाजत प्राप्त कम्पनीहरू:

सि.नं.	द.नं	इजाजत मिति	कम्पनीको नाम	कम्पनीको ठेगाना	संचालकको सम्पर्क नम्बर	चुक्ता पूँजी	धरौटी रकम	इजाजत अवधि	कारोबार गर्ने वस्तु संख्या	
									स्वदेशी	विदेशी
१.	१-२०७६/७७	२०७७।०३।१६	आईवोस ग्लोवल लाईफ इन्टरनेशनल प्रा.लि.	का.म.न.पा. ७, चावहिल ।	०१-४४९०३८७	२००००००।	१००००००।	२०७९।०३।१५	४९	-
२.	२-२०७६/७७	२०७७।०३।१७	नेचर हर्ब्स इन्टरनेशनल प्रा. लि.	ललितपुर म.न.पा.-५, ललितपुर	०१-५५५३३१२	१००००००।	५००००००।	२०७९।०३।१६	२६	-
३.	३-२०७६/७७	२०७७।०३।१९	न्यु विवेक ईन्टरप्राइजेज प्रा.लि.	ललितपुर म.न.पा.-४, ललितपुर	९८०११२०००३/४	२००००००।	१००००००।	२०७९।०३।१८	-	३१
४.	४-२०७६/७७	२०७७।०३।१९	हेल्दी लिभिङ नेपाल प्रा. लि.	का.म.न.पा.९, काठमाण्डौ	९८५११४८४६८	१००००००।	५००००००।	२०७९।०३।१८	११५	-
५.	५-२०७६/७७	२०७७।०३।२४	केयर मार्टस ईन्टरप्राइजेज प्रा.लि.	का.म.न.पा. ७ चावहिल, काठमाण्डौ	९८५११९४७०६	१००००००।	५००००००।	२०७९।०३।२३	१८	८
६.	६-२०७६/७७	२०७७।०३।२५	यु टर्न इन्टरनेशनल प्रा. लि.	टोखा-१० काठमाण्डौ	९८५१०४९०७७	१००००००।	५००००००।	२०७९।०३।२४	२२	-
७.	७-२०७६/७७	२०७७।०३।२९	ग्लोवल ओरियन्स नेपाल प्रा.लि.	का.म.न.पा.१६, काठमाण्डौ	९८५१०९२६१०	२००००००।	१००००००।	२०७९।०३।२८	११	११
८.	८-२०७७/८८	२०७७।१२।३०	अपि लाइफ इन्टरनेशनल प्रा. लि.	का.म.न.पा.७, चावहिल, काठमाण्डौ	०१-४८१३६५७ ९८५१२७३२५७	१००००००।	५००००००।	२०७९।१२।२९	२२	३
९.	९-२०७७/७८	२०७७।१२।३१	केयर नेशन इन्टरनेशनल प्रा. लि.	का.म.न.पा.१५, स्वयम्भु, काठमाण्डौ	९८४६००४०३७ ९८५११८३१५९	१२३०००००।	६१५००००।	२०७९।१२।३०	२८	-
१०.	१०-२०७८/८९	२०७८।११।१५	गोल्डेन नेपाल मार्केटिङ प्रा.लि.	बुटवल उप.म.न.पा.११, रुपन्देही	९८५७०२६९२२ ९८५७०२८०४३	१००००००।	५००००००।	२०८०।११।१४	४	-
११.	११-२०७८/८९	२०७८।११।१८	जि एस मल्टी ट्रेड इन्टरनेशनल प्रा.लि.	का.म.न.पा.३, काठमाण्डौ	९८६९६९३९७०	१००००००।	५००००००।	२०८०।११।१७	५	-